

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра історії, теорії мистецтв та виконавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № _____ від _____ 2018 р.

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ОСНОВИ МУЗИЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

підготовки

магістра

(назва освітнього ступеня)

галузі знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальності

025 «Музичне мистецтво»

(шифр і назва спеціальності)

Програма навчальної дисципліни «Основи музичної композиції» підготовки магістра, 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», за освітньо-професійною програмою «Музичне мистецтво»

Розробник: Шурдак Марія Ігорівна, кандидат мистецтвознавства, ст. викладач кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства

Рецензент: Ігнатова Лариса Петрівна, зав. кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри історії теорії мистецтв та виконавства

протокол № 2 від 20.09 2018р.

Завідувач кафедри: _____ (Ігнатова Л.П.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету культури і мистецтв

протокол № 2 від 11.10 2018р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Каленюк О.М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

протокол № ____ від __. __. 2018 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1
денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	02 Культура і мистецтво	Вибіркова
	025 Музичне мистецтво	
Кількість годин/кредитів 60/2	Магістр	Рік підготовки 2-й
		Семестр 3
Практичні (семінарські) 24 год.		
Самостійна робота 32 год.		
ІНДЗ : <u>немає</u>		Консультації 4 год.
		Форма контролю: залік (3 семестр)

заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	02 Культура і мистецтво	Вибіркова
		Рік підготовки 2-й
Кількість годин/кредитів 60/2	025 Музичне мистецтво	Семестр 3
		Практичні (семінарські) 14 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Магістр	Самостійна робота 38 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: залік (3 семестр)

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна “Основи музичної композиції ” покликана посилити значення творчого підходу до виховання музиканта-педагога, розвитку його музичної фантазії, сприяти його осмисленому ставленню до музики, творчої праці композитора, творів, які вивчаються та виконуються, виховати бажання і вміння навчити своїх учнів творчого ставлення до праці.

Вивчення дисципліни “Основи музичної композиції ” не передбачає виховання композитора-професіонала.

Предметом курсу є розширення музичного кругозору студента, досягнення якісно вищого рівня розуміння явищ музичного мистецтва, більш глибокого проникнення у суть музичних творів, формування, завдячуючи творчості, позитивних рис особистості.

Виховання молодих музикантів-педагогів немислиме без оволодіння ними основними компонентами композиторської техніки. І, як результат, вмінню створювати:

- яскраві, мелодично змістовні теми, які за характером відповідають втілюваному образу (роботі над формуванням теми й розвитку мелодизму);
- мелодичні, гармонічні і ритмічні чинники тематизму, які розглядаються як єдине ціле, наслідком чого повинна стати струнка, цілісна і довершена музична форма, з органічним розвитком тематичного матеріалу, не допускаючи появи випадкових, не пов'язаних з образом і стилем теми елементів.

Такий підхід передбачає набуття навичок урівноваження частин композиції, при одночасно чіткому їх розчленуванні, вміння природного переходу від однієї частини до іншої, створення контрастного тематизму, який забезпечує єдність музичної форми, її внутрішнє збагачення.

Твори студентів мають бути відзначені виразністю музичного трактування поетичного тексту, природністю музичної декламації, у масових жанрах – простотою, рельєфністю, внутрішньою змістовністю мелодії, в обробках народних пісень – відповідністю прийомів розвитку особливостям ладової й інтонаційної природи наспіву, природністю викладення музичного матеріалу.

Належна увага в концепції “Основ музичної композиції” приділена питанням вивчення художніх надбань музичного мистецтва минулого, перлин національної музичної культури. Планування дисципліни передбачає вивчення загально-історичних тенденцій розвитку світової музичної культури у поєднанні з розглядом нових явищ музичної мови та найсучасніших композиторських технік – слуханням, обговоренням та аналізом окремих творів. Курс “Основи музичної композиції” узагальнює знання і навички з дисциплін “Гармонія”, “Поліфонія”, “Історія зарубіжної музичної культури” та “Історія української музичної культури”, що зумовлює його комплексний характер .

Мета та завдання курсу передбачають:

- ✓ розширення знань про закономірності розвитку музичної культури минулого та сучасності;
- ✓ оволодіння сутністю основних теоретичних понять з основ музичної композиції;
- ✓ закріплення навичок з методології аналізу музичних творів;
- ✓ опанування уміння складати музичні твори від простих (період) до дво-тричастинних форм (простої й складної) різних типів – інструментальних, (у т. ч. програмних), вокальних, хорових, обробок народних пісень тощо.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Після опанування даного курсу студенти повинні **знати**:

- ✓ головні закономірності розвитку музичної культури минулого та сучасності;
- ✓ сутність базових теоретичних понять з основ музичної композиції;
- ✓ основні принципи методології аналізу музичних творів.

Після опанування даного курсу студенти повинні **вміти**:

– складати твори від простих (період) до дво- тричастинних форм (простої й складної) різних типів:

- ✓ інструментальні (у т. ч. програмні), наприклад: прелюдія, казка, скерцо, марш, танок та ін.;
- ✓ вокальні – сольні і хорові (дво-триголосні) для однорідного хору у супроводі фортепіано;
- ✓ хорові – чотириголосні для мішаного складу;

✓ обробки народних пісень.

У залежності від індивідуальних творчих нахилів студентів, а також рівня їхньої підготовленості можлива певна індивідуалізація практичних завдань.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2.1
денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					Сам. роб.
2		Лек.	Практ	Лаб.	Інд.	Конс.	
1	2	3	4		5	6	7
Змістовий модуль 1. Музична композиція: теоретичні, практичні та історичні аспекти.							
Тема 1. Форма і зміст. Питання музичної форми. Систематизація класичних форм і схем. Типи викладу.	4	-	2	-	-	-	2
Тема 2. Ладова організація та її виразова роль. Розвиток образно-звукової тканини. Мелодичний спосіб. Інтонія. Мотив і його розвиток. Фраза. Тема.	5	-	2	-	-	1	2
Тема 3. Мелодія. Гармонічний спосіб розвитку образної-звукової тканини. Гармонізація української народної пісні.	6	-	3	-	-	1	2
Тема 4. Ритмічно-темпова організація. Ритмічний спосіб розвитку образної звукової тканини. Фактура. Форми супроводу.	5	-	3	-	-	-	2
Разом за змістовим модулем 1	20	-	10	-	-	2	8
Змістовий модуль 2. Створення характерних п'єс у дво-, тричастинній формі та обробок українських народних пісень							
Тема 5.Період. Експозиційні побудови.	6	-	2	-	-	-	4
Тема 6. Прості форми. Складні форми.	7	-	2	-	-	1	4
Тема 7. Варіації. Варіаційний принцип розвитку. Обробка народної пісні (в т. ч. з використанням поліфонічних прийомів).	9	-	4	-	-	1	4
Тема 8. Рондо. Рондальність як принцип формотворення.	6	-	2	-	-	-	4

Сонатність.							
Тема 9. Використання нових тональних, модальних та ритмічних можливостей у сучасній музиці. Атональна музика. Додекафонія. Серія та її призначення у композиції.	6	-	2	-	-	-	4
Тема 10. Алеаторика і музика тембрів. Технічна музика. Електронна та конкретна музика. Прояви творчої і виконавської ексцентричності.	6	-	2	-	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	40	-	14	-	-	2	24
Усього годин	60	-	24	-	-	4	32

Таблиця 2.2
заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					Сам. роб.
Лек.		Практ.	Лаб.	Інд.	Конс.		
1	2	3	4		5	6	7
Змістовий модуль 1.							
Музична композиція: теоретичні, практичні та історичні аспекти.							
Тема 1. Форма і зміст. Питання музичної форми. Систематизація класичних форм і схем. Типи викладу.	5	-	2	-	-	1	2
Тема 2. Ладова організація та її виразова роль. Розвиток образно-звукової тканини. Мелодичний спосіб. Інтонація. Мотив і його розвиток. Фраза. Тема.	5	-	2	-	-	1	2
Тема 3. Мелодія. Гармонічний спосіб розвитку образної-звукової тканини. Гармонізація української народної пісні.	5	-	1	-	-	1	3
Тема 4. Ритмічно-темпова організація. Ритмічний спосіб розвитку образної звукової тканини. Фактура. Форми супроводу.	5	-	1	-	-	1	3
Разом за змістовим модулем 1	20	-	6	-	-	4	10
Змістовий модуль 2.							
Створення характерних п'ес у дво-, тричастинній формі та обробок українських народних пісень							
Тема 5.Період. Експозиційні побудови.	7	-	1	-	-	1	5

Тема 6. Прості форми. Складні форми.	6	-	1	-	-	-	5
Тема 7. Варіації. Варіаційний принцип розвитку. Обробка народної пісні (в т. ч. з використанням поліфонічних прийомів).	8	-	2	-	-	1	5
Тема 8. Рондо. Рондальність як принцип формотворення. Сонатність.	7	-	1	-	-	1	5
Тема 9. Використання нових тональних, модальних та ритмічних можливостей у сучасній музиці. Атональна музика. Додекафонія. Серія та її призначення у композиції.	7	-	2	-	-	1	4
Тема 10. Алеаторика і музика тембрів. Технічна музика. Електронна та конкретна музика. Прояви творчої і виконавської ексцентричності.	5	-	1	-	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	40	-	8	-	-	4	28
Усього годин	60	-	14	-	-	8	38

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Практичні заняття не передбачені навчальним планом.

№ з/п	Тема	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	Період. Експозиційні побудови. 1. Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с. 2. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – Москва: “Музыка”, 1988. – 510 с. 3. Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – Москва: “Музыка”, 1984. – 239 с.	4	5
2	Прості форми. Складні форми. 1. Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с. 2. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с. 3. Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – Москва: “Музыка”, 1984. – 239 с.	6	7
3	Варіації. Варіаційний принцип розвитку. Обробка народної пісні (в т. ч. з використанням поліфонічних прийомів).	6	6

	<p>1.Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с.</p> <p>2.Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – Москва: “Музыка”, 1988. – 510 с.</p> <p>3.Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с.</p> <p>4.Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – Москва: “Музыка”, 1984. – 239 с.</p> <p>5.http: // www. spilka kompozitorov. jatp.org. ua /</p>		
4	<p>Рондо. Рондальність як принцип формотворення. Сонатність.</p> <p>1.Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с.</p> <p>2.Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – Москва: “Музыка”, 1988. – 510 с.</p> <p>3.Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с.</p> <p>4.Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – Москва: “Музыка”, 1984. – 239 с.</p> <p>5.http: // www. spilka kompozitorov. jatp.org. ua /</p>	5	6
5	<p>Використання нових тональних, модальних та ритмічних можливостей у сучасній музиці. Атональна музика. Додекафонія. Серія та її призначення у композиції.</p> <p>1.Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с.</p> <p>2.Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – Москва: “Музыка”, 1988. – 510 с.</p> <p>3.Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. – Москва: “Музыка”, 1984. – 255 с.</p> <p>4.Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с.</p> <p>5.Скорик М. Структура та виражальна природа акордики в музиці XX ст. – Київ: “Музична Україна”, 1984. – 156 с.</p> <p>6.http: // www. spilka kompozitorov. jatp.org. ua /</p>	5	7
6	<p>Алеаторика і музика тембрів. Технічна музика. Електронна та конкретна музика. Прояви творчої і виконавської ексцентричності.</p> <p>1.Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с.</p> <p>2.Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. – Москва: “Музыка”, 1984. – 255 с.</p> <p>3.Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с.</p> <p>4.Контрасти. 4-11-й Міжнародні фестивалі сучасної музики. – Львів, 1998-2005</p> <p>5.Сучасні композитори України. Довідник. – Одеса: Асоціація Нова Музика, 2002. – 289 с.</p> <p>6.Скорик М. Структура та виражальна природа акордики в музиці XX ст. – Київ: “Музична Україна”, 1984. – 156 с.</p> <p>7.http: // www. edition – peters. de / belaieff</p> <p>8.http: // www. geocities.com /vadim_larchikov/index. html</p> <p>9.http: // www spilka kompozitorov. jatp.org. ua</p>	6	7
	Разом	32	38

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)
Індивідуальні заняття не передбачені навчальним планом.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3 семестр

Таблиця 3

Поточний контроль (маx = 40 балів)										Модульний контроль (маx = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	10	20	40	100
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Критерії поточного оцінювання

3 бали – студент добре розуміє закономірності розвитку музичної культури минулого та сучасності, оперує професійною термінологією, має навички аналізу музичних творів, уміє компонувати музичні композиції у простих та складних формах різних типів – інструментальні, вокальні, хорові, обробки народних пісень, зокрема, – писати яскраві, мелодично змістовні теми, надавати їм належного гармонічного і ритмічного розвитку, і як наслідок – творити цілісну і довершену музичну композицію.

2 бали – студент розуміє основні закономірності розвитку музичної культури, оперує професійною термінологією, але при цьому допускає певні неточності, має навички аналізу музичних творів, уміє складати музичні композиції простих та складних форм, але переважно одного-двох типів – інструментальні чи вокальні, має певні навички створення мелодично змістовних тем, але не достатньо добре володіє прийомами гармонічного і ритмічного розвитку матеріалу.

1 бал – студент в цілому орієнтується у закономірностях розвитку класичної музичної культури, але допускає термінологічні помилки, має певні навички

аналізу музичних творів лише простих форм та уміє складати музичні твори простих форм лише одного виду (вокальні, наприклад), не володіє навичками створення яскравого мелодично, гармонічно, ритмічно змістовного тематизму та його органічного розвитку.

0 балів – студент не орієнтується у закономірностях розвитку музичної культури, допускає грубі термінологічні помилки, не має навичок аналізу музичних творів, не уміє створювати найелементарніші музичні композиції.

Критерії оцінювання індивідуального творчого завдання (проекту)

9-10 балів – студент добре засвоїв основні прийоми композиторської техніки. У творчому завданні – продемонстрував вміння створювати яскраві, мелодично змістовні теми, володіння цілісною і довершеною музичною формою, з органічним розвитком тематичного матеріалу, вміння природного переходу від однієї частини до іншої, створення контрастного тематизму, виразне трактування поетичного тексту.

8 балів – студент достатньо засвоїв основні прийоми композиторської техніки. У творчому завданні – продемонстрував вміння створювати яскраві, мелодично змістовні теми, але допустив деякі невідповідності у розвитку тематичного матеріалу, показавши при цьому вміння створення контрастного тематизму та виразність музичного трактування поетичного тексту.

6-7 балів – студент в цілому орієнтується у основних прийомах композиторської техніки. У творчому завданні – продемонстрував вміння створювати яскраві теми, але допустив низку невідповідностей у розвитку музичного матеріалу, показав невміння користуватися принципом контрасту, неадекватність трактування поетичного тексту.

0-5 балів – студент не орієнтується у прийомах композиторської техніки. Творче завдання містить низку недоліків і невідповідностей або не виконане.

Методи та засоби діагностики успішності студента:

Усне опитування, самостійні роботи, індивідуальне творче завдання, залік.

Оцінювання навчальних досліджень студентів з курсу «Основи музичної композиції» здійснюється за 100 бальною шкалою і включає оцінювання відповідей за кожну тему, оцінку за індивідуальне творче завдання та модульні контрольні роботи.

Залік здійснюється у формі усної відповіді на запитання білета.

Максимальна оцінка за залік – 60 балів.

ТВОРЧЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ для заліку:

По завершенні вивчення курсу “Основи музичної композиції” студент повинен виконати і представити на залік одну із наступних форм творчої роботи:

- один-два невеликі інструментальні твори;
- романс або пісня;
- одна-дві обробки народних пісень;
- хоровий твір.

Теоретичні питання з ОМК:

1. Мелодія. Гармонічний спосіб розвитку образної звукової тканини. Гармонізація української народної пісні.
2. Ладова організація та її виразова роль. Розвиток образно звукової тканини. Мелодичний спосіб. Інтонація. Мотив і його розвиток. Фраза. Тема.
3. Ритмічно-темпова організація. Ритмічний спосіб розвитку образної звукової

- тканини. Фактура. Форми супроводу
4. Період. Експозиційні побудови.
  5. Прості форми. Складні форми.
  6. Варіації. Варіаційний принцип розвитку.
  7. Рондо. Рондальність як принцип формотворення. Сонатність.
  8. Використання нових тональних, модальних та ритмічних можливостей у сучасній музиці.
  9. Атональна музика. Додекафонія. Серія та її призначення та її призначення у композиції.
  10. Алеаторика і музика тембрів. Технічна музика. Електронна та конкретна музика. Прояви творчої і виконавської ексцентричності.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Месснер Э. Основы композиции. – Москва: “Музыка”, 1968. – 503 с.
2. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – Москва: “Музыка”, 1988. – 510 с.
3. Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. – Москва: “Музыка”, 1984. – 255 с.
4. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – Москва: “Музыка”, 1976. – 365 с.
5. Хрестоматия по гармоническому анализу на материале музыки советских композиторов. – Москва: “Музыка”, 1984. – 239 с.
6. Кияновська Л. Українська музична культура. – Львів: “Сполом”, 1999 – 143 с.

Додаткова література

1. Міжнародний музичний фестиваль Київ Музик Фест 1990-1999. – Київ, Центр музичної інформації СКУ, 1999. – 325 с.
2. Контрасти. 4-11-й Міжнародні фестивалі сучасної музики. – Львів, 1998-2005
3. Сучасні композитори України. Довідник. – Одеса: Асоціація Нова Музика, 2002. – 289 с.
4. Українське музикознавство. Збірка наукових праць. В. 1-35. – Київ: вид-во Міністерства культури і мистецтв України, Національної музичної академії України ім. П. Чайковського, Центру музичної україністики. – Київ, 1970-2004.
5. Скорик М. Структура та виражальна природа акордики в музиці ХХ ст. – Київ: “Музична Україна”, 1984. – 156 с.